

Professionele identiteit verkennen en ontwikkelen

Freerk Wortelboer, Gerritjan van Luin en Manon Ruijters

Ons werk en de context waarin wij functioneren zijn sterk in verandering. Dat geldt voor het vak, voor de relaties waarmee we werken, voor andere organisatie- en samenwerkingsvormen en een maatschappij die voortdurend in transitie is. Als je professionele werkelijkheid zo sterk in beweging is, is de noodzaak groot om te weten waar je houvast hebt, wat je kunt loslaten en waar je je hebt te vernieuwen zonder jezelf kwijt te raken.

“Life isn’t about waiting for the storm to pass, it’s about learning to dance in the rain.”¹

Het gaat het erom dat je als professional weet of ontdekt waar je van bent, wat je wilt in je vak, waar je passie zit, en daar verbinding mee blijft maken. Het gaat om goed willen zijn in dat vak en het met overtuiging uitoefenen, erin leren dansen. Het onderwerp waar we het dan over hebben, professionele identiteit, is niet nieuw, maar kent een grote kloof tussen theorie en praktijk. Om die te verkleinen hebben we afgelopen jaren in een onderzoeksgroep² de ‘Professionele Identiteit’ (PI) verkend met als doel om enerzijds taal te ontwikkelen voor het beschrijven van je PI en anderzijds werkwijzen te vinden om je PI te versterken.

Wat is je professionele identiteit?

Je professionele identiteit vormt in onze optiek de kern van jou als professional en geeft je kleur: wat typeert jou nou echt? PI ligt ingebed, of eerder nog ‘verborgen’ je totale zelf. Je kunt niet zomaar je professionele identiteit benoemen. Het vraagt om onderzoek.

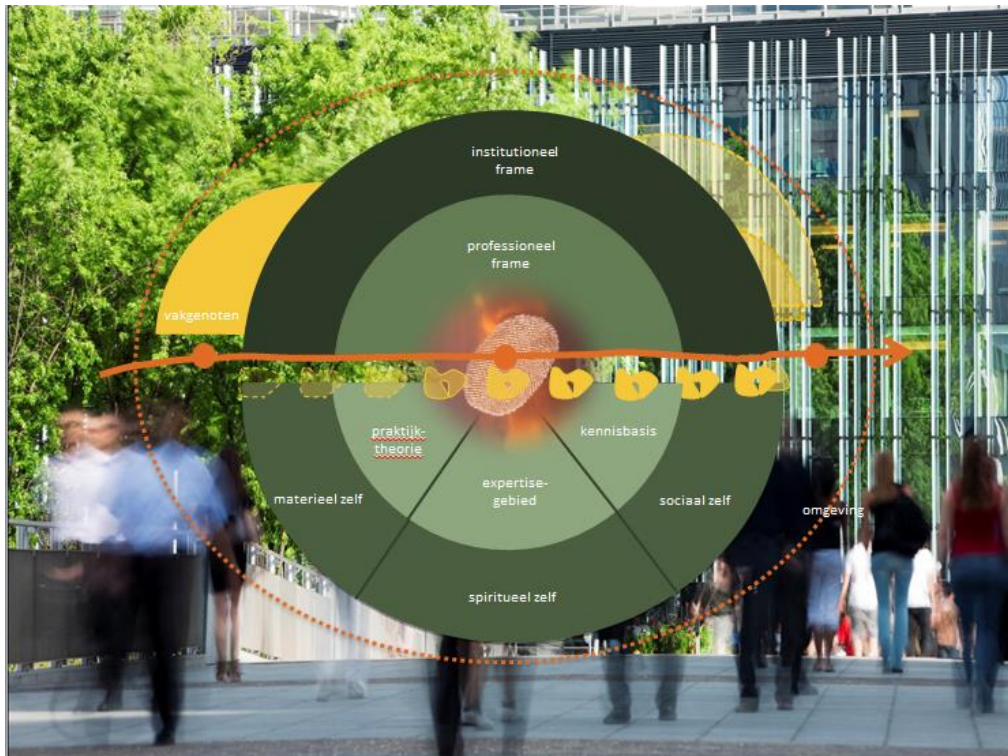
Het Zelf is groter. Het omvat alles wat tot jezelf behoort. Dat kan gaan over de kleur van je ogen, over je auto, je beroep, je moeder, je boeken,... een breed begrip dus, dat zich eenvoudiger laat kennen. Identiteit is daar een beperkt deel van en bevat alleen die dingen die onvervreemdbaar zijn, die je kleur geven, die maken dat je jezelf herkent en dat anderen je herkennen. Het verkennen en expliciteren van je professionele identiteit helpt je stevigheid te vinden in je wie je bent in je werk, wat onvervreemdbaar van jou is en wat je kleur geeft.

Het onderzoek leidde naar het volgende model van professionele identiteit³:

¹ <http://www.viviangreene.com/>

² Manon Ruijters, Gerritjan van Luin, Freerk Wortelboer, Tom van Oeffelt, Elly van den Berg Thomassen, Josemie Pesch, Cees den Hartog, Marjan Besemer, Ingeborg Weltevrede en anderen.

³ Manon Ruijters en collega's: Je binnenste buiten. Over professionele identiteit in organisaties (2015). Deventer: Vakmedianet.

We geven een korte beschrijving:

Je professionele identiteit heeft een ik- en een wij-kant. De mens is immers een relationeel wezen, met niet alleen een binnenwereld (die alleen hij of zij ten diepste kent), maar ook een buitenwereld, een wereld die wordt gevormd door samenspel met anderen.

De ik-kant treffen we onderin het model en kent twee domeinen, het persoonlijke ik en het professionele ik. De wij-kant zien we boven de lijn, ons collectieve professionele domein met de vakgenoten waarmee we werken, de instituties waarin we verkeren en ons professionele frame, de opvattingen en overtuigingen van onze professie.

De professionele identiteit ligt dus ingebed in een aantal domeinen. De kunst ligt in het verkennen en verbinden van die domeinen. In het persoonlijke domein gaat het dan over onderwerpen als: de dingen waar je verantwoordelijk voor voelt, waar je eigenaarschap voor hebt (het materiële zelf), dat wat je in beweging zet en hoe je wilt bijdragen aan de wereld (het spirituele zelf) en de mensen en netwerken die je gevormd hebben (het sociale zelf). In het professioneel domein gaat het over je persoonlijke kennisbasis, hoe je je praktijk verklaart (praktijktheorie) en dat waarin je uitblinkt (expertisegebied).

Ook de bovenkant van het model, de wij-kant, kun je gebruiken om dingen over jezelf te weten te komen. Het gaat dan over de instituties waar je onderdeel van uitmaakt (bij welke organisatie/in welke branche werk je? Wat zijn daar gedeelde waarden en normen en wat zeggen die over jou?), en over de groep professionals waar je bij hoort (Hoe zien jullie je vak en hoe kleurt dat jou?) het centrale begrip is hier het 'frame'. Een frame is een manier van kijken. Het vereenvoudigt als het ware de complexiteit van de buitenwereld. Het is dat wat je, samen met je organisatie of je directe collega's opvat als 'goed' professioneel handelen in de betreffende context.

Tussen de ik- en de wij-kant ligt de tijds-as. De as van leren en ontwikkelen. Het worden van professional is één ding; een professional blijven is iets anders.

De cirkel om het model verbeeldt de omgeving. Collectief en individu bewegen in een omgeving, een maatschappij die iets vindt (en steeds meer gaat vinden) van wat jij en je beroepsgroep doen. In het midden van het model staat symbolisch de persoonlijke vingerafdruk, jouw professionele identiteit die is opgebouwd uit alle componenten die we hiervoor beschreven. Duidelijk zal zijn dat die professionele identiteit geen constant en onveranderlijk gegeven is. We doen immers continu nieuwe ervaringen op die ons vormen. Het gaat bij professionele identiteit vooral om coherentie, om stevigheid die ontstaat door verbindingen.

Wat levert het je op?

We begonnen dit betoog met 'leren dansen'. Nu helpt dit 'dansen' weliswaar het gevoel te pakken, maar niet om grip te krijgen op het waartoe. Waarom zou je aan PI aandacht besteden?. Daarvoor introduceren we vier kernbegrippen: zelfsturing, veerkracht, wijsheid en excellentie.

- Zelfsturing: het in staat zijn om een eigen koers te kiezen, rekening houdend met organisatie, vak en persoonlijk perspectief
- Veerkracht: om kunnen gaan met veranderingen en ontwikkelingen zonder jezelf kwijt te raken
- Wijsheid: de rust om vanuit een helder onderscheid tussen de eigen kleur en de kleur van de ander, toegevoegde waarde te leveren
- Excellentie: gedrevenheid en leergierigheid om het maximale uit jezelf en (de uitoefening van) je vak te halen

Werken aan je professionele identiteit

Werken aan je professionele identiteit, hoe doe je dat eigenlijk? Hebben jullie nog suggesties, werkvormen, materialen, zodat we er zelf verder mee aan de slag kunnen? Het aantal keren dat deze vraag ons gesteld is, is niet meer te tellen. En laten we eerlijk zijn, die vraag hebben we onszelf ook vaak gesteld. Het is één ding om het concept uit te denken en er een boek over te schrijven, maar het is een heel ander ding om het handen en voeten te geven. De afgelopen jaren hebben we als professionele vrienden in onze onderzoeksgroep dan ook geëxperimenteerd en met elkaar onze eigen PI's verkend. Vele woensdagavonden vulden we met dialogen, oefeningen, soms kwetsbare momenten en onthullingen, verwarring en inzicht. In 2019 hebben we die ervaringen en inzichten verwerkt in een nieuw boek: *Mijn Binnenste Buiten*. Werken aan je professionele identiteit⁴. Een boek vol met verhalen, oefeningen, beelden, gedichten, werkvormen en uitnodigingen voor het goede gesprek met je professionele vrienden.

De uitnodiging die wij doen aan medeprofessionals is om je professionele identiteit onder de loep te nemen. Het verkennen en ontwikkelen van je professionele identiteit helpt je namelijk stevigheid te vinden in je wie je bent in je werk, wat onvervreemdbaar van jou is en wat je kleur geeft.

Ben je geïnteresseerd geraakt? We gaan hier graag met je over in gesprek.

Freerk Wortelboer (f.wortelboer@freerk.net), Gerritjan van Luin (gvluin@gmail.com), Manon Ruijters (manonruijters@goodworkcompany.nl) en collega's

⁴ Manon Ruijters, Gerritjan van Luin, Freerk Wortelboer en collega's (2019). *Mijn binnenste buiten*. Werken aan je professionele identiteit. Deventer: Boom Management Impact.